ЎРТАЧИРЧИҚ ТУМАНЛАРАРО ИҚТИСОДИЙ СУДИНИНГ

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ НОМИДАН ХАЛ ҚИЛУВ ҚАРОРИ

Ўртачирчиқ тумани

2024 йил 18 апрель

Ўртачирчиқ туманлараро иқтисодий судининг судьяси Х.Н.Равшанов раислигида, судья ёрдамчиси Ф.Қулматов котиблигида, даъвогар вакили Р.Жамолов (судга тақдим этган ишончномаси асосида) ва жавобгар вакили Д.Садиков (судга тақдим этган ишончномаси асосида) иштирокида, даъвогар – Тошкент вилояти фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари кенгаши "Chinobod Qo`chqorov Normat" фермер хўжалиги манфаатида жавобгар – "Santa Group Agro" масъулияти чекланган жамияти ҳисобидан "Chinobod Qo`chqorov Normat" фермер хўжалиги фойдасига 4 865 716,36 сўм асосий қарз, 2 822 115,5 сўм пеня ва суд харажатини ундириш тўғрисидаги даъво аризаси бўйича иқтисодий ишни Ўртачирчиқ туман лараро иқтисодий судининг биносида, очиқ суд мажлисида кўриб чиқиб, қуйидагиларни

аниклади:

Даъвогар – Тошкент вилояти фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари кенгаши "Chinobod Qo`chqorov Normat" фермер хўжалиги манфаатида Ўртачирчиқ туманлараро иқтисодий суди даъво ариза билан мурожаат қилиб, жавобгар – "Santa Group Agro" масъулияти чекланган жамияти ҳисобидан "Chinobod Qo`chqorov Normat" фермер хўжалиги фойдасига 4 865 716,36 сўм асосий қарз, 2 822 115,5 сўм пеня ва суд харажатини ундиришни сўраган.

Даъвогар вакили суд мажлисида иштирок этиб, даъво аризасидаги талабларини қўллаб, даъвогар судга даъво ариза киритгандан сўнг, жавобгар суд муҳокамаси кунига қадар асосий қарздорликни бартараф этмаганлиги боис, даъво талабидаги асосий қарздорликни тўлиқ, пеняни эса амалдаги қонунчилик талаблари доирасида ундириб беришни сўради.

Жавобгар вакили суд мажлисида иштирок этиб, иш ҳужжатлари билан танишиб чиқиб, иш ҳужжатлари билан танишиб чиқиб, жавобгар суд муҳокамаси кунига қадар асосий қарздорликни борлигини ва уни бартараф этилмаганлигини таъкидлаб, жавобгар – "Santa Group Agro" масъулияти чекланган жамиятининг "Chinobod Qo`chqorov Normat" фермер ҳўжалиги олдида 4 865 716,36 сўм асосий қарздорлиги борлигини тан олиб, асосий қарздорликни тўлаб беришлигини ҳамда даъвогарнинг жавобгардан ундирилиши сўралган пеняни эса амалдаги қонунчилик талаблари доирасида рад қилишни сўради.

Суд, тарафларнинг вакилларини тушунтиришлари ҳамда кўрсатувларини тинглаб, ишдаги мавжуд ва тақдим этилган ҳужжатларни ўрганиб, қуйидаги асосларга кўра даъвогарнинг даъво талабларини қисман ҳаноатлантиришни лозим топади. Ушбу иҳтисодий ишни кўриб чиҳиш бўйича суд харажатларини жавобгар зиммасига юклашни лозим деб топди.

Ўзбекистон Республикасининг Фуқаролик кодекси 333-моддасига асосан, қарздор айби бўлган тақдирда мажбуриятни бажармаганлиги ёки лозим даражада бажармаганлиги учун, агар қонун ҳужжатларида ёки шартномада бошқача тартиб белгиланмаган бўлса, жавоб беради.

Ўзбекистон Республикасининг Фуқаролик кодекси 236-моддасида мажбурият мажбурият шартларига мувофиқ, бундай шартлар ва талаблар бўлмаганида эса иш муомаласи одатларига ёки одатда қўйиладиган бошқа талабларга мувофиқ лозим даражада бажарилиши кераклиги белгиланган.

Шунингдек, Ўзбекистон Республикаси Иқтисодий процессуал кодекси 68моддасида белгиланганидек, ишда иштирок этувчи ҳар бир шахс ўз талаблари ва эътирозларига асос қилиб келтираётган ҳолатларни исботлаши керак.

Суд мажлисида даъвогар вакилининг тушунтиришлари ва ишдаги мавжуд хужжатлардан кўринишича тарафлар ўртасида, яъни "Chinobod Qo`chqorov Normat" фермер хўжалиги ва "Santa Group Agro" масъулияти чекланган жамияти ўртасида 2022 йил 15 августда №11/13-сонли "Бошоқли дон харид қилиш бўйича фьючерс" шартномаси (Кейинги ўринларда Шартнома деб юритилади) тузилган.

Шартноманинг 1.1-бандига кўра, даъвогар-" Chinobod Qo`chqorov Normat" фермер хўжалиги-"Хўжалик" 2023 йил ҳосилидан ўзига тегишли ер майдонидан давлат стандарти бўйича Шартноманинг 1.2., 1.3-бандларида кўрсатилган дон маҳсулотни топшириш мажбуриятини, жавобгар "Santa Group Agro" масъулияти чекланган жамияти – "Тайёрловчи", "Chinobod Qo`chqorov Normat" фермер хўжалигини-"Хўжалик"ни ушбу шартномада белгиланган тартибда бошоҳли дон уруғлиги билан таъминлаш, етиштирилган маҳсулотни ҳабул ҳилиб олиш ва унинг ҳаҳини тўлаш мажбуриятини олганлигига тарафлар ўзаро келишишган.

Шартноманинг 3.4-бандига кўра, "Santa Group Agro" масъулияти чекланган жамияти – "Тайёрловчи", "Chinobod Qo`chqorov Normat" фермер хўжалигидан- "Хўжалик"дан харид қилинадиган бошоқли дон учун якуний ҳисоб-китобни ҳосил йилининг 1 октябрига қадар тўлиқ амалга оширилишига тарафлар ўзаро келишишган.

Аниқланишича, даъвогар – "Chinobod Qo`chqorov Normat" фермер хўжалиги жавобгар – "Santa Group Agro" МЧЖга, электрон кўринишда тузилиб, тасдиқланган 2023 йил 30 июндаги 1-сонли ҳисоб-варақ-фактурага асосан 6 371 802,75 сўмлик (ҚҚС билан) буғдой буғдой топширганлиги, 2023 йил 15 ноябрдаги 2-сонли ҳисоб-варақ-фактурага асосан 5 748 325,55 сўмлик (ҚҚС билан) буғдой буғдой топширганлиги ва 01.01.2023 йил ҳолатига 6 327 767,48 сўмлик даъвогар фойдасига ҳақдорлик бўлган қолдиқ сумма ҳам борлиги суд муҳокамасида аниқланди.

Шунингдек, жавобгар – "Santa Group Agro" масъулияти чекланган жамияти томонидан 2023 йилнинг 31 декабрь холатига ва 2024 йил 31 март холатига тузиб тасдиқлаган ўзаро хисоб-китобларни солиштириш далолатномаси ва судга тақдим этилган хисоб-фактураларга асосан, "Хўжалик" томонидан "Тайёрловчи"га топширган дон махсулотлари учун жавобгар-"Santa Group Agro" масъулияти чекланган жамиятининг сарф-харажатлари (шартномага асосан жавобгарга берилган минерал ўғитлар ва бошқа моддий ресурслар) чегирилганда, жавобгарнинг даъвогар олдида 4 865 716,36 сўм асосий қарздорликка йўл қўйганлиги аниқланди.

Ушбу ҳолат, даъвогар томонидан судга тақдим этилган электрон ҳисобфактуралар ҳамда иш ҳужжатларидаги маълумотлар, икки томонлама тарафлар ўртасида тузилиб тасдиқланган ўзаро солиштирма далолатномаларида ўз аксини

топган. Суд мухокамасида тарафларнинг вакиллари иштирокида хисобкитобларга асосан жавобгарнинг даъвогар олдидаги асосий қарзи 4 865 716,36 сум миқдорида эканлиги суд мухокамасида уз исботини топди.

Ўзбекистон Республикаси Иқтисодий процессуал кодексининг 66-моддасига кўра иш бўйича далиллар ушбу Кодексда ва бошқа қонунларда назарда тутилган тартибда олинган фактлар ҳақидаги маълумотлар бўлиб, улар асосида суд ишда иштирок этувчи шахсларнинг талаблари ва эътирозларини асословчи ҳолатлар, шунингдек низони тўғри ҳал қилиш учун аҳамиятга эга бўлган бошқа ҳолатлар мавжудлигини ёки мавжуд эмаслигини аниқлайди. Бундай маълумотлар ёзма ва ашёвий далиллар, экспертларнинг хулосалари, мутахассисларнинг маслаҳатлари (тушунтиришлари), гувоҳларнинг кўрсатувлари, ишда иштирок этувчи шахсларнинг тушунтиришлари билан аниқланади.

Ушбулардан келиб чиқиб, даъвогарнинг жавобгар ҳисобидан 4 865 716,36 сўм асосий қарзни ундириш талаби мавжуд ва тақдим этилган ҳужжатлар, тарафларнинг вакилларини кўрсатувларига асосан 4 865 716,36 сўм миқдорида ўз исботини топганлиги боис, суд даъвогарнинг мазкур даъво талабини 4 865 716,36 сўм миқдорида қаноатлантиришни лозим деб ҳисоблайди.

Шу билан бирга, даъвогар ўзининг даъво аризасида ва даъвогар вакили суд муҳокамасида Ўзбекистон Республикасининг "Хўжалик юритувчи субъектлар фаолиятининг шартномавий-ҳуқуқий базаси тўғрисида"ги қонунининг талабларига асосан ва шартнома талабларига жавобгар ҳисобидан 2 822 115,5 сўм пеня ундириб беришни сўраган.

Даъвогар томонидан жавобгарни оғзаки ва ёзма равишда юзага келган қарздорликни бартараф этиш бўйича огоҳлантирилишига қармасдан қарздорлик тўлиқ равишда бартараф этилмаган. Тарафнинг вакилини суд муҳокамасида таъкидлашича жавобгар томонидан юзага келган қарздорликни суд муҳокамаси кунги қадар тўламаган.

Ушбу ҳолатда, суд жавобгарнинг шартномаларнинг шартларига кўра, топширилган маҳсулот ҳақини ўз вақтида тўламаганлиги сабабли, даъвогарнинг даъво аризасидаги жавобгар ҳисобидан пеня ундириш талабини асосли деб ҳисоблайди.

Бироқ, Ўзбекистон Республикаси Олий Хўжалик суди Пленумининг "Мажбуриятларни бажармаганлик ёки лозим даражада бажармаганлик учун мулкий жавобгарлик тўғрисидаги фуқаролик қонун ҳужжатларини қўллашнинг айрим масалалари ҳақида"ги №163-сонли ҳарорининг 2-бандида шартномада жарима ёки пеня шаклида белгиланадиган неустойка тарафлар томонидан ҳабул ҳилинган мажбуриятларнинг бажарилишини таъминлаш усулларидан бири ҳисобланиши, неустойкани ундириш тўғрисидаги даъволарни ҳал ҳилишда неустойка миҳдорининг ҳонун талабларига мувофиҳ ҳисобланганлиги, унинг асослилиги, мажбурият бузилиши оҳибатларига мутаносиблиги каби ҳолатларни ҳар томонлама ва чуҳур муҳокама ҳилиб, талаб ҳилинган неустойканинг адолатли миҳдорини белгилашлари шартлиги тўғрисида тушунтириш берилган.

Ўзбекистон Республикаси Фуқаролик кодексининг 326-моддасида агар тўланиши лозим бўлган неустойка кредиторнинг мажбуриятини бузиш оқибатларига номутаносиблиги кўриниб турса, суд неустойкани камайтиришга ҳақли эканлиги, бунда қарздор мажбуриятни қай даражада бажарганлиги, мажбуриятда иштирок этаётган тарафларнинг мулкий аҳволи, шунингдек кредиторнинг манфаатлари эътиборга олиниши кераклиги, суд алоҳида ҳолларда ҳарздор ва кредиторнинг манфаатларини ҳисобга олиб, кредиторга

тўланиши лозим бўлган неустойкани камайтириш ҳуқуқига эга эканлиги назарда тутилган. Бунда неустойканинг энг кам миқдори Фуқаролик кодексининг 327-моддасида кўрсатилган фоизлар миқдоридан кам бўлмаслиги лозимлигини эътиборга олиб, суд жавобгардан ундирилиши талаб қилинган пеняни 700 000 сўм миқдорида қаноатлантиришни лозим деб ҳисоблайди.

Ўзбекистон Республикаси Иқтисодий процессуал кодекси 118-моддасига кўра, Даъвогарнинг талаблари у судга мурожаат қилганидан сўнг жавобгар томонидан ихтиёрий равишда қаноатлантирилса, суд харажатлари жавобгарнинг зиммасига юклатилади, шу билан бирга, агар даъвогар томонидан билдирилган неустойкани ундириш ҳақидаги талаб асосли бўлиб, бироқ унинг миқдори қонунчиликда белгиланган ҳуқуқдан фойдаланилган ҳолда суд томонидан камайтирилган бўлса, суд харажатларининг камайтирилиши ҳисобга олинмаган ҳолда ундирилиши лозим бўлган неустойка суммасидан келиб чиққан ҳолда, суд харажатлари жавобгарнинг зиммасига юклатилиши лозим.

Юқоридагилардан келиб чиқиб, суд даъвогарнинг даъво талабини қисман қаноатлантиришни ҳамда Ўзбекистон Республикаси Иқтисодий процессуал кодекси 118-моддаси талабларига ва жавобгар вакилининг ушбу ишни кўриб чиқиш билан боғлиқ суд харажатларини жавобгар томонидан тўлашлиги ҳақидаги аризасига асосланган ҳолда мазкур иқтисодий ишни кўриб чиқиш билан боғлиқ суд харажатларини жавобгар зиммасига юклатишни лозим деб топди.

Бинобарин, Ўзбекистон Республикаси Фуқаролик кодекси 236, 333-моддаларини ва Ўзбекистон Республикасининг Иқтисодий процессуал кодексининг 118, 176-179, 186-моддаларини қўллаб, суд

КАРОР КИЛДИ:

Даъвогарнинг даъво талаби қисман қаноатлантирилсин.

Жавобгар – "Santa Group Agro" масъулияти чекланган жамияти ҳисобидан:

- даъвогар "Chinobod Qo`chqorov Normat" фермер хўжалиги фойдасига 4 865 716,36 сўм асосий қарз ва 700 000 сўм пеня ундирилсин;
- Тошкент вилояти фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари кенгаши фойдасига 34 000 сўм почта харажати ундирилсин;
  - Республика бюджетига 340 000 сўм давлат божи ундирилсин.

Даъвогарнинг қолган даъво талабини қаноатлантириш рад қилинсин.

Ҳал қилув қарори қабул қилинган кундан эътиборан бир ойлик муддат ўтгач, конуний кучга киради.

Хал қилув қарори қонуний кучга кирганидан кейин ижро варақалари берилсин.

Мазкур ҳал ҳилув ҳарорига нисбатан тегишли тартибида шикоят бериш (протест келтириш) мумкин.

Раислик қилувчи, судья

Х.Н.Равшанов

